

СИСТЕМНІСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ТА КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ



Ю. БАУЛІН

*доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
професор кафедри кримінального права № 1
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*



Ю. ПОНОМАРЕНКО

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права № 1
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

Сьогодні поняття «система» досить широко використовується як у кримінальному законодавстві України, так і в науці кримінального права. Проте в чинному Кримінальному кодексі України (далі — КК України) це поняття використовується здебільшого не в кримінально-правовому контексті, а виключно щодо понять з інших галузей права чи навіть позаправових понять. Так, у ст. 203¹ йдеться про «лазерні системи зчитування», у ст. 212 — про *систему* оподаткування, у ст. 223² — про *систему* реєстру власників іменних цінних паперів і *систему* депозитарного обліку, у ст. 253 — про *систему* захисту довкілля, у розділі XVI (статті 361, 361¹, 361², 362, 363, 363¹) та ст. 376¹ — про автоматизовані

системи. Натомість у наукових дослідженнях із кримінального права поняття «система» використовується вже для означення власне кримінально-правових або ж тісно пов'язаних із ними явищ. Зокрема, воно увійшло до змісту практично загальнозживаних понять «система кримінального права», «система принципів кримінального права», «система кримінального закону (законодавства)», «система покарань» та ін. Окрім того, в літературі вживаються також такі поняття, як «система обставин, що виключають злочинність діяння» [1, 41–79], «система заохочувальних норм кримінального права» [2, 5], «система заходів кримінально-правового характеру» [3, 89], системи злочинів проти власності, господар-

ських злочинів, злочинів проти громадської безпеки, проти безпеки виробництва тощо. Ці поняття настільки «прижилися» у середовищі криміналістів, що давно вже «перекочували» зі сторінок наукових досліджень до університетських навчальних програм і підручників.

Широке законодавче використання цього поняття і значний науковий інтерес до нього зумовили те, що й загальні проблеми системності у кримінальному праві, й питання системності окремих кримінально-правових явищ отримали достатньо глибоке наукове вивчення¹. Втім, науковий пошук не припиняється, він щоразу вимагає осягнення все нових горизонтів, здавалося б, уже вивчених питань. Тим паче, що це стосується проблем системності кримінального права, які, як свідчить сучасна наукова література, самі часто вивчаються несистемно. У результаті маємо такий собі науковий парадокс, якщо не оксиморон — несистемне розуміння системи кримінального права. Подолання вказаної проблеми, безумовно, неможливе в межах однієї наукової публікації, але окреслення шляху — перший крок до цього.

Вочевидь, всі системні властивості кримінального права мають підкорятися загальним властивостям системи як упорядкованої множини певних явищ. Інакше кажучи, системність у кримінальному праві невіддільна від загальної об'єктивної системності у світі, не може бути протиставлена їй, а й, навпаки, переймає її властивості й наслідки. Дійсно, багатоманітність сучасного світу, який постійно змінюється, вимагає максимально дозволеного упорядкування й управління з метою взаємодії з навколишнім середовищем, а отже — певної системності. Тому системність можна вважати властивістю об'єктивного світу, яка існує незалежно від уявлень людини про неї [5, 42]. Відомо, що система є упорядкованою

сукупністю елементів, які взаємопов'язані та взаємодіють один з одним; має відносну самостійність й органічну єдність, характеризується внутрішньою цілісністю й автономністю функціонування та породжує нову якість, що не притаманна окремо взятим її елементам [5, 25; 6].

У світі існує безліч систем. З погляду науки системами можуть бути й різні агрегати, і процеси, і явища. Соціальна форма руху матерії викликає до життя соціальні системи (суспільно-економічна формація, клас, держава, мораль, партія, трудовий колектив тощо). Головна особливість соціальних систем — їх зв'язок із вольовою діяльністю людей та різних їх об'єднань. Еволюція соціальних систем веде до їх ускладнення, набуття завершених форм. Їх рух полягає у наближенні до цілісності, у тому, щоб підкорити собі всі елементи суспільства або створити органи, яких воно потребує. Таким чином і в такий спосіб система у процесі історичного розвитку перетворюється на ціле [7, 546]. Тому найбільш цілісною і загальною в досліджуваному нами аспекті є *система кримінального права* як галузі національного публічного права України.

Традиційно у науковій літературі така система — це «упорядкована сукупність кримінально-правових норм, які виступають первинними і основоположними елементами цієї системи» [8, 28]. При цьому такі норми більшість криміналістів поділяє на норми Загальної та Особливої частин.

У зв'язку із викладеним, цілком очевидно, що властивості системи кримінального права істотно залежать від властивостей її основоположного і первинного елемента — норми кримінального права. Що ж до останньої, то в науці кримінального права немає однозначного розуміння не тільки обсягу, змісту та структури норми кримінального права, а й навіть кола

¹ Див., наприклад: [4].

суб'єктів, чию поведінку такі норми регулюють, механізму реалізації таких норм тощо. Багато хто вважає, що норма кримінального права адресована як громадянам (можливим суб'єктам відповідних злочинів), так і правоохоронним органам. Пояснюючи це, стверджують, що КК України забороняє певну поведінку людей під загрозою кримінального покарання, і тому така загроза регулює поведінку тих, хто не вчиняє певного злочину. У разі ж, якщо злочин все ж таки вчинено, кримінально-правова норма регулює поведінку суду.

Видається, що КК України взагалі не забороняє певної поведінки. Згідно з ч. 1 ст. 11 злочином визнається винне суспільно небезпечне діяння суб'єкта, що *передбачене* Кодексом. Таким чином, КК України лише передбачає сукупність юридичних ознак (склад злочину), які характеризують певний вид суспільно небезпечних діянь як злочинних. Завдання ж суду полягає у правильній кваліфікації фактично вчиненого суспільно небезпечного діяння, тобто правильному встановленні певної гіпотези кримінально-правової норми. Очевидно, що з цього погляду зазначені положення кримінально-правової норми звернуті саме до правозастосувача (суду). Тим більше це стосується диспозиції норми, що визначає повноваження суду відносно особи, яка вчинила злочин.

Не можна, однак, не бачити й того, що і сама наявність тієї чи іншої кримінально-правової норми, і, тим паче, її застосування органами кримінальної юстиції певним чином впливають на поведінку певного кола осіб, які утримуються від вчинення злочинів саме під загрозою бути підданими заходам кримінальної відповідальності. Але чи можна такий інформаційний, психологічний, емоційний та орієнтовно-ціннісний вплив на законслухняну поведінку певного кола осіб називати кримінально-правовим регулюванням цієї

поведінки? Навряд чи можна. Це пояснюється тим, що правове регулювання суспільних відносин взагалі, як і кримінально-правове зокрема, має своєю метою упорядкування певного виду таких відносин специфічними правовими засобами (визначення юридичних фактів, кола суб'єктів, на яких поширюється регулювання, наділення їх суб'єктивними правами та юридичними обов'язками, тощо). Відповідно до ч. 2 ст. 50 КК України покарання, яке застосовується до осіб, що вчинили злочини, має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так й іншими особами. Не можна виключати, що досягнення такої мети (виправлення і попередження злочинів) має місце і при зазначеному вище неправовому впливі на певне коло осіб. Але наявність та досягнення однієї й тієї самої мети різними засобами ще не свідчить про те, що в обох випадках йдеться про кримінально-правове регулювання суспільних відносин.

Мається на увазі, що, виходячи з принципів законності та правової визначеності, законодавець зобов'язаний чітко, ясно та однозначно описувати в КК України ознаки певного виду злочинів і кримінально-правові наслідки їх вчинення. Законодавчі формулювання мають бути зрозумілими не тільки для правозастосувачів, а й для тих осіб, до яких вони можуть бути застосовані. Це має важливе значення для загального та спеціального попередження злочинів. Однак ознайомлення певного кола осіб із кримінально-правовими нормами, їх обізнаність щодо застосування цих норм органами кримінальної юстиції і, в підсумку, утримання від вчинення злочинів не є наслідком кримінально-правового регулювання такої поведінки зазначених осіб.

Отже, норми кримінального права як матеріальної галузі публічного права

специфічними правовими засобами регулюють виключно сукупність відносин, що виникають між державою та особою, яка вже вчинила злочин. Саме для регулювання таких відносин ці норми у своїх гіпотезах визначають юридичні факти, що їх (відносини) породжують, змінюють чи припиняють (злочин, посткримінальні діяння особи, посткримінальні події тощо), а в диспозиціях встановлюють повноваження держави щодо застосування до такої особи кримінальної відповідальності (такі диспозиції називаються санкціями) або ж щодо повного, або часткового звільнення від неї (це класичні диспозиції, які інколи називаються заохочувальними санкціями).

Подібне розуміння змісту і призначення норми кримінального права змусило деяких учених (наприклад, Л. Іногамову-Хегай [9, 62], В. Коняхіна [10, 150], Г. Новосьолова [11, 179], Г. Петрову [12, 99]) засумніватися у можливості виокремлення у системі відповідної галузі права норм Загальної та Особливої частин. Крім того, О. Наден привело до категоричного висновку про неможливість такого виокремлення. Науковець, зокрема, стверджує, що «поділ норм кримінального права на “норми Загальної частини” та “норми Особливої частини” є методологічно необґрунтованим. Норма кримінального права є цілісним, внутрішньо єдиним правилом поведінки, яке регулює повноваження держави в кримінальному правовідношенні. При цьому окремі складові такої норми дійсно відображаються у статтях Загальної, а окремі — в статті Особливої частини кримінального законодавства» [13, 114].

З нашого погляду, попри удавану діаметральну суперечливість і непоєднуваність суджень тих, хто у системі кримінального права виокремлює й не виокремлює норми Загальної й Особливої частин, видається, що їх прибічники з різних наукових позицій описують різні властивості норми кримі-

нального права. Дійсно, норма кримінального права, яка регулює повноваження держави у кримінально-правових відносинах, є достатньо великою за обсягом і таким чином охоплює собою низку менших за обсягом правил поведінки, у кожному з яких теж можуть бути встановлені їх власні ознаки, що характерні для норми права. Для прикладу: норма, що регулює повноваження держави у кримінально-правових відносинах, породжених крадіжкою («якщо фізична осудна особа, яка досягла 14-річного віку, вчинила таємне викрадення чужого майна на суму понад 0,2 н.м.д.г. <...> (гіпотеза), то суд повноважний призначити їй покарання у виді <...> (санкція)»), складається з низки менших за обсягом норм, які визначають, зокрема, суб'єкта цього злочину, форму і вид його вини, момент закінчення злочину, загальні засади й спеціальні правила призначення покарання за нього, можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності або від покарання, момент виникнення і припинення її судимості тощо.

Таке розуміння обсягу та змісту норми кримінального права дає нам підставу запровадити в науці кримінального права поняття «макронорма кримінального права» і «мікронорма кримінального права». Останнім часом такі поняття з'являються у правознавчій літературі, однак їх зміст ще не повністю визначено. Так, одні вчені під макронормами права пропонують розуміти «норми, створені в результаті правотворчої діяльності органу законодавчої влади», тоді як мікронормами називають «норми, створені правозастосувачем у процесі застосування макронорми» [14, 247]; інші — під мікронормами розуміють норми договірної права, протиставляючи їх статутному праву [15, 109].

На нашу думку, використання термінів «макронорми» і «мікронорми» права стосовно норм кримінального права можливе за умови наповнення їх

самостійним змістом, відмінним від зазначеного вище. Під *макронормою кримінального права* ми пропонуємо розуміти встановлене державою і формально відображене у приписах кримінального закону повноваження держави у кримінально-правових відносинах покласти на особу, що вчинила злочин, кримінальну відповідальність або звільнити від неї. Така макронорма кримінального права складається із низки *мікронорм кримінального права*, тобто встановлених державою й формально відображених у приписах кримінального закону окремих елементів гіпотези чи диспозиції загального повноваження держави у кримінально-правових відносинах (підставу виникнення цього повноваження, його зміст, порядок реалізації тощо).

З огляду на викладене, макронорми кримінального права, дійсно, не мають поділу на Загальну та Особливу частини, а можуть систематизуватися лише предметною ознакою на норми, що передбачають відповідальність за окремі види злочинів. Це, скажімо, норми про відповідальність за умисне вбивство і необережне вбивство, за крадіжку й за грабіж, за хуліганство й за згвалтування тощо. При цьому такі норми можуть групуватися як за найпростішим критерієм (система Особливої частини КК України), так і за більш складними критеріями. Уявляється, що в подальших наукових дослідженнях може бути проведена класифікація цих норм на такі, що передбачають кримінальну відповідальність за злочини проти свободи (а тут: і особиста свобода, і свобода життя, і свобода власності, і свобода підприємництва та інші свободи) і злочини проти порядку (порядку забезпечення національної безпеки, порядку державного управління, порядку руху транспорту, порядку несення військової служби тощо).

Натомість мікронорми кримінального права, через їх повторюваність у багатьох макронормах, можуть бути

згруповані в окремі інститути. Це, зокрема, мікронорми, що становлять інститут складу злочину, інститут множинності злочинів, інститут незакінченого злочину, інститут співучасті у злочині, інститут покарання, інститут призначення покарання, інститут звільнення від покарання та ін. Вочевидь, що після вичленування із макронорм низки повторюваних мікронорм сукупність останніх цілком може бути охоплена поняттям норм Загальної частини кримінального права. Те, що залишиться від макронорм після виведення із них усіх мікронорм Загальної частини, становитиме собою норми Особливої частини кримінального права. І вони, зрештою, теж можуть бути систематизовані за предметною ознакою, у ролі якої можуть бути використані характеристики злочинів, передбачених такими мікронормами.

З урахуванням сказаного, *система кримінального права* як галузі права уявляється дворівнево сформованою. На рівні макронорм кримінального права ця система становить собою лінійну (тобто таку, що не має поділу на Загальну й Особливу частини) упорядковану сукупність таких макронорм, що визначають повноваження держави у кримінально-правових відносинах, породжених різними видами злочинів. На рівні мікронорм кримінального права вона становить собою ієрархічну (таку, що має поділ на Загальну й Особливу частини) упорядковану сукупність таких мікронорм, які визначають окремі елементи гіпотези чи диспозиції, що визначає повноваження держави у кримінально-правових відносинах.

Від системи кримінального права як галузі права слід відрізнити два суміжних явища: *систему (системи) окремих кримінально-правових явищ і систему кримінального закону (законодавства)*.

Норма права, яка є правилом поведінки й визначає сферу належного, у своїх приписах відображає сферу

суцього — ті реальні юридичні факти, які її породжують, змінюють або припиняють, а також ті правові засоби, за допомогою яких суб'єкт правового регулювання впливає на предмет такого регулювання. Для норм кримінального права єдиним правопороджучим юридичним фактом є злочин (точніше — кримінальне правопорушення, яке у разі запровадження в Україні кримінального проступку матиме два види: злочин і кримінальний проступок). Правозмінюючими та правоприпиняючими юридичними фактами у кримінальному праві є діяння людей і події, що відбуваються після вчинення злочину. Кримінально-правовим засобом впливу на злочин ще донедавна вважалося лише покарання, згодом розвиток наукового пошуку привів до висновку, що ним є кримінальна відповідальність, нарешті, на нинішньому етапі такими засобами вважаються всі передбачені КК України «заходи кримінально-правового характеру». Злочин та інші юридичні факти кримінального права, а також «заходи кримінально-правового характеру», що можуть бути застосовані у кримінально-правових відносинах, хоч і визначаються нормами кримінального права, проте належать до сфери суцього. У зв'язку з цим питання їх системності не можуть ототожнюватися із системністю самого кримінального права.

Саме тому *система злочинів у певній сфері* (наприклад, система господарських злочинів чи злочинів проти власності) або *система інших юридичних фактів кримінального права* (наприклад, система підстав звільнення від кримінальної відповідальності або від покарання), так само як і *система «заходів кримінально-правового характеру»* та її складові (наприклад, *система покарань*), не можуть ототожнюватися із системою кримінального права як галузі права. Натомість сукупність мікронорм кримінального права, які відображають ці системи, якщо вони

володіють ознаками інституту кримінального права, в такій якості входять до системи кримінального права як галузі права.

Нарешті, слід звернути увагу й на відмінність системи кримінального права та *системи кримінального закону*. Загалом система чинного кримінального закону України (КК України) відображає систему мікронорм кримінального права. Проте відмінність предмета кримінального права й предмета кримінального закону, з одного боку, обумовлює наявність у приписах кримінального закону норм іншої галузевої належності, а з другого — визначення приписами кримінального закону систем окремих явищ об'єктивної дійсності, які не належать ні до юридичних фактів кримінального права, ні до «заходів кримінально-правового характеру».

Так, оскільки нормою кримінального права є виключно норма про злочинність діяння і кримінально-правові наслідки його вчинення, то не містять норм кримінального права ті приписи кримінального закону, які закріплюють презумпцію невинуватості (ч. 2 ст. 2 КК України), визначають правила його чинності й дії у часі (статті 3, 4 і 5 КК України), дії у просторі (статті 6, 7 і 8 КК України), міжнародного співробітництва держав у протидії злочинності (статті 9 і 10 КК України), обставини, що виключають злочинність діяння (статті 36–43 КК України, крім приписів, які визначають неправомірне заподіяння шкоди за таких обставин), процесуальні питання застосування кримінального закону (пункти 19, 20, 21 Прикінцевих і перехідних положень КК України) та деякі інші. Ці приписи, хоч і входять до системи кримінального закону України (в силу законодавчих традицій, зручності застосування, інколи — волюнтаристських рішень законодавця), проте відображені в них мікронорми не належать до системи кримінального права. Вони належать

до системи інших галузей національного права України, як-то: конституційного права (правила чинності і дії закону в часі та просторі), кримінального процесуального права (презумпція невинуватості і приписи Прикінцевих і перехідних положень), цивільного права (норми про реалізацію приватною особою її права на необхідну оборону, крайню необхідність чи затримання злочинця), адміністративного права (норми про порядок і наслідки виконання наказу) тощо. Саме тому й система обставин, що виключають злочинність діяння, хоч і визначається приписами кримінального права, але не належить ні до системи норм кримінального права, ні до системи юридич-

них фактів, що породжують кримінально-правові відносини.

Викладене дає підстави для таких висновків. По-перше, слід розрізняти систему кримінального права як галузі права та систему приписів кримінального закону, оскільки останні не завжди є кримінально-правовими. По-друге, слід також розрізняти систему норм кримінального права як галузі права та системи кримінально-правових явищ (юридичних фактів і кримінально-правових заходів), що ці норми визначають. По-третє, саму систему кримінального права як галузі права варто розуміти у двох зрізах: як систему макронорм і як систему мікронорм кримінального права.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Баулін Ю. В. Обстоятельства, исключющие преступность деяния. — Харьков, 1991. — 360 с.
2. Хряпінський П. В. Заохочувальні норми у кримінальному законодавстві України: теоретичні, законотворчі та правозастосовні проблеми : автореф. дис. ... д-р юрид. наук. — Х., 2010. — 40 с.
3. Яремко Г. З. Система заходів кримінально-правового характеру // Часопис Академії адвокатури України. — 2014. — Т. 7. — № 4 (25). — С. 89–96.
4. Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи / Ю. В. Баулін, М. В. Буроменський, В. В. Голіна та ін. — К., 2015. — 688 с.
5. Афанасьев В. Г. Системность и общество. — М., 1980. — 432 с.
6. Карташов В. Н. Система систем. Очерки общей теории и методологии. — М., 1995. — 325 с.
7. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. — Х., 2008. — Т. 1: Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України / за заг. ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. — 728 с.
8. Панов М. І. Вступ до навчального курсу «Кримінальне право України» : лекція. — К., 2015. — 104 с.
9. Иногамова-Хегай Л. В. Конкуренция уголовно-правовых норм при квалификации преступлений : учеб. пособие. — М., 2002. — 168 с.
10. Коняхин В. П. Теоретические основы построения Общей части российского уголовного права / предисл. А. В. Наумова. — СПб., 2002. — 384 с.
11. Новоселов Г. П. Учение об объекте преступления. Методологические аспекты. — М., 2001. — 208 с.
12. Петрова Г. О. Норма и правоотношение: средства уголовно-правового регулирования. — Н. Новгород, 1999. — 192 с.
13. Наден О. В. Теоретичні основи кримінально-правового регулювання в Україні. — Х., 2012. — 272 с.
14. Раянов Ф. М. Проблемы теории государства и права (юриспруденции) : учеб. курс. — М., 2003. — 304 с.
15. Кашианина Т. В. Предпринимательство: правовые основы. — М., 1994. — 176 с.

REFERENCES

1. Baulin Yu. V. Obstoyatelstva, isklyuchayushchie prestupnost deyaniya [The circumstances excluding crime of act], Kharkov, 1991, 360 p.
2. Khriapinskyi P. V. Zaokhochuvalni normy u kryminalnomu zakonodavstvi Ukrainy: teoretychni, zakonotvorchi ta pravozastosovni problemy [Incentive norms in the criminal legislation of Ukraine: theoretical, legislative and law-enforcement problems], Kharkiv, 2010, 40 p.
3. Iaremko H. Z. Systema zakhodiv kryminalno-pravovoho kharakteru [System of measures of criminal and legal character], *Chasopys Akademii advokatury Ukrainy*, 2014, vol. 7, no. 4 (25), pp. 89–96.
4. Suchasna kryminalno-pravova systema v Ukraini: realii ta perspektvyv [Modern criminal and legal system in Ukraine: realities and prospects], Kyiv, 2015, 688 p.
5. Afanasev V. G. Sistemnost i obshchestvo [The systemacity and society], Moscow, 1980, 432 p.

6. Kartashov V. N. Sistema sistem. Ocherki obshchey teorii i metodologii [System of systems. Sketches of the general theory and methodology], Moscow, 1995, 325 p.
7. Pravova systema Ukrainy: istoriia, stan ta perspektyvy [Legal system of Ukraine: history, state and prospects], Kharkiv, 2008, vol. 1, 728 p.
8. Panov M. I. Vstup do navchalnogo kursu «Kryminalne pravo Ukrainy» [Introduction to a training course «Penal law of Ukraine»], Kyiv, 2015, 104 p.
9. Inogamova-Khegay L. V. Konkurentsia ugolovno-pravovykh norm pri kvalifikatsii prestupleniy [The competition of criminal precepts of law at qualification of crimes], Moscow, 2002, 168 p.
10. Konyakhin V. P. Teoreticheskie osnovy postroeniya Obshchey chasti rossiyskogo ugolvnogo prava [Theoretical bases of creation of the General part of the Russian penal law], Saint Petersburg, 2002, 384 p.
11. Novoselov G. P. Uchenie ob obekte prestupleniya. Metodologicheskie aspekty [The doctrine about a crime object. Methodological aspects], Moscow, 2001, 208 p.
12. Petrova G. O. Norma i pravootnoshenie: sredstva ugolovno-pravovogo regulirovaniya [Norm and legal relationship: means of criminal and legal regulation], Nizhniy Novgorod, 1999, 192 p.
13. Naden O. V. Teoretychni osnovy kryminalno-pravovoho rehuliuвання v Ukraini [Theoretical bases of criminal and legal regulation in Ukraine], Kharkiv, 2012, 272 p.
14. Rayanov F. M. Problemy teorii gosudarstva i prava (yurisprudentsii) [Problems of the theory of the state and law], Moscow, 2003, 304 p.
15. Kashanina T. V. Predprinimatelstvo: pravovye osnovy [Business: legal bases], Moscow, 1994, 176 p.

Баулін Ю., Пономаренко Ю. Системність у кримінальному праві та кримінальному законодавстві

Анотація. Стаття присвячена питанням системності у кримінальному праві та законодавстві України. Виходячи з того, що категорія системності є базовим і сталим поняттям для всіх випадків її використання у сфері кримінального права, автори, разом із тим, розмежовують: 1) систему кримінального права як галузі права; 2) систему кримінального законодавства; 3) систему визначених кримінальним правом і кримінальним законодавством кримінально-правових явищ. При визначенні системи кримінального права як галузі права запропоноване запровадження до наукового обігу понять «макронорма» і «мікронорма» кримінального права, визначені їх співвідношення та системоутворююче значення.

Ключові слова: система кримінального права, макронорма кримінального права, мікронорма кримінального права, системність у кримінальному праві, системність у кримінальному законодавстві.

Баулін Ю., Пономаренко Ю. Системность в уголовном праве и уголовном законодательстве

Аннотация. Статья посвящена вопросам системности в уголовном праве и законодательстве Украины. Исходя из того, что категория системности является базовым и устойчивым понятием для всех случаев ее использования в сфере уголовного права, авторы, вместе с тем, разграничивают: 1) систему уголовного права как отрасли права; 2) систему уголовного законодательства; 3) систему определенных уголовным правом и уголовным законодательством уголовно-правовых явлений. При определении системы уголовного права как отрасли права предложено ввести в научный оборот понятия «макронорма» и «микронорма» уголовного права, определены их соотношение и системообразующее значение.

Ключевые слова: система уголовного права, макронорма уголовного права, микронорма уголовного права, системность в уголовном праве, системность в уголовном законодательстве.

Baulin Yu., Ponomarenko Yu. Systemacity in Criminal Law and Criminal Legislation

Annotation. The article is devoted to research of systematicity in criminal law and criminal legislation of Ukraine. Notwithstanding that this category is a basic concept for all cases of its application in the field of criminal law, yet the authors distinguish: 1) the system of criminal law as a branch of law; 2) the system of criminal legislation; 3) the system of criminal law phenomena determined by the criminal law and criminal legislation. In defining the system of criminal law as a branch of law new terms are suggested to be implemented, i. e. a «micro rule» and a «macro rule» of criminal law, their interrelationship and systemic significance being determined.

Key words: the system of criminal law, the macro rule of criminal law, the micro rule of criminal law, systematicity of criminal law, systematicity of criminal legislation.